

Bild A 00200 Lövångers kyrka, 1950.

Byggnadshistorik

Lövånger kyrka är en senmedeltida gråstenskyrka med rektangulär grundplan uppförd ca 1500. Varken exakt årtal, ritningar eller byggmästare är kända. Sannolikt uppfördes kyrkan mot 1400-taletse slut eller omkring 1500 då planformen med rakt avslutat kor blev den dominerande formen under 1400-talet. Någon byggnadsarkeologisk undersökning har dock aldrig utförts, men de återbördade medeltida skulpturerna kan dateras till denna tid. Kyrkan var ursprungligen ganska liten med en sakristia i nordost av timmer vilken utbyttes mot en ny i sten år 1660. Gavelröstena smyckades sannolikt med tegelblinderingar. De etappvisa fönsterupptagningarna och förstoringarna kan förklara varför de inbördes sitter osymmetriskt. 1889 skadades spåntaket av eldsvåda och byttes därefter ut mot ett nytt av svartmålad plåt. De två östligaste valven är sannolikt ursprungliga, men det västligaste valvet med Vadstenastjärna tillkom 1649–1651. Valven är kalkade 1706, 1752 och 1804. Nya bänkar och en läktare uppfördes mellan 1723–1730. Under 1750-talet inköptes en gammal predikstol från

Munktorps församling i Västmanland från 1624. Fönsterupptagningar och fönsterförstoringar skedde 1756 och 1760–1765, 1792 och 1843. Ett tunnvalv av sten slogs 1909 över det gamla vapenhuset, vilket ersatte ett äldre tunnvalv av trä. Interiören har numera karaktären av medeltid, 1600-tals barock (predikstol) samt en ”modern” jugend och 20-tals klassicistisk stil. Dessutom är orgelfasaden gestaltad i en återhållsam modernistisk stil. Den stilblandning som inredningens olika tidsskikt skapar är liksom i andra medeltida kyrkor inte alls störande. Värdefull fast inredning är predikstolen från 1624 som inköptes 1756 av Munktorps församling i Dalarna, äldre gravhällar samt altarpopsats och korfönster ritade av arkitekt Fredrik Falkenberg. Bänkar och altarring är åtminstone från 1800-talet, men möjligen kan en del av bänkgavlarna vara äldre, tillhörande en fast bänkinredning.

Byggnadsbeskrivning

Kyrkan är uppförd i gråsten med gavelrösten av tegel. Den uppfördes utan torn, med ett rektangulärt långhus och ett utskjutande vapenhus i sydväst. Långhuset täcks av ett brant sadeltak och det lägre vapenhuset (numera kallat lillkyrkan) och sakristian täcks av ett lägre, men lika brant sadeltak. Taktäckningen är av svartmålad plåt. Fasaderna är putsade med kalkputs och målade med vit kalkfärg. Ingången är i väster genom en rusticerad portal. Ovan portalen finns ett rundfönster som flankeras av smala rusticerade lisener. Rundfönstret kröns av ett bågformat överstycke som fungerar som rytmisk avslutning av portalen. Tre höga rundbågiga fönster finns på södra sidan. Två stora fönster finns på norra sidan som inte korresponderar i raka axlar mot de södra. Det stora korfönstret i öster är inskjutet i muren lika de andra. Kyrkfönstren har smala slätputsade omfattningar. Taklisten är fasad mot takfoten. Fasadernas hörnlisener är svagt utskjutande och slätputsade. På östra och västra gavlarna finns vågräta band i putsen i höjd med takfoten. Vid västra gavelröset påträffas en rund slätputsad plafond. Det östra gavelröset har tre runda plafonder samt ett slätputsat rektangulärt parti kring korfönstret. Fönsternischer, fönsteromfattningar, taklist, hörnlisener och band är vitkalkade. Solbänkar och bleck är av svartmålad järnplåt.

Kulturhistorisk status

Kyrkans yttre har förändrats sedan byggnadstiden. De märkbara förändringarna är kyrkans vitkalkade, påbyggandet och breddningen av sakristian, byte av taktäckningsmaterial från spån till plåttak samt igensättande av vapenhuset/lillkyrkans ingång i söder. Lövångers kyrkas slutna medeltida karaktär, rektangulära grundplan och spetsiga gavelrösten har den gemensamt med Backen i Umeå och Nordmalings kyrka. I likhet med den sistnämnda kyrkan har den alltså bevarat det utskjutande vapenhuset samt en ornerad portal mot kyrkorummet. Möjligen är gavelröstena i Lövånger gestaltade med tegelblinderingar, vilka allt sedan 1700-talets mitt är dolda under putsen. Interiören har genomgått vissa förändringar sedan byggnadstiden. De tre valven i kyrkan, gestaltade som Vadstenastjärna i väster, Sturestjärna i mitten samt Hälsingtunastjärna i koret, har många likheter med de tre stjärnvalven i Nederkalix kyrka. Vad som är mycket värdefullt är att de två senmedeltida valven är bevarade i kyrkorummet, liksom även 1600-tals valvet i väster (det så kallade Vebomarksvalvet). De enda kyrkorna i länet med bevarade medeltida valv är Lövånger och Bygdeå kyrkor (om man bortser ifrån de små sakristivalven i Skellefteå och Backen kyrkan i Umeå). Den främsta parallellen i länet är också Bygdeå kyrka med överensstämmande yttre klädnad med lisener, barockportal och runda plafonder.

Källa: Västerbottens museum/Vård- och underhållsplan för Lövångers kyrka.